

พหุวัฒนธรรมในแบบเรียนประถมศึกษาลาวและเวียดนาม

Muticulturalism in Elementary School Textbooks

of Laos and Vietnam

วัชร ศรีคำ¹รุจิวรรณ เหล่าไพโรจน์¹สร้อยสุดา สุวรรณะ¹

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาพหุวัฒนธรรมที่แสดงออกผ่านแบบเรียนระดับประถมศึกษาของลาวและเวียดนาม โดยการวิเคราะห์เนื้อหาและภาพที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาลาวชั้นประถมปีที่ 5 ค.ศ. 1997 และแบบเรียนภาษาลาวชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ค.ศ. 2017 กับแบบเรียนภาษาเวียดนาม 5 ฉบับที่ 1 และ 2 ค.ศ. 2012 ผลการศึกษาพบว่า การนำเสนอความเป็นพหุวัฒนธรรมในแบบเรียนลาวมีน้อยมาก เนื้อหาในบทเรียนกล่าวถึงความเป็นลาวโดยรวม ไม่ปรากฏเนื้อหาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ มีภาพประกอบน้อยมาก ส่วนการนำเสนอเนื้อหาความเป็นพหุวัฒนธรรมในแบบเรียนภาษาเวียดนามมีความหลากหลายทั้งเนื้อหาที่แสดงถึงวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ บทบาทความเป็นหญิงและชาย มีเรื่องราวที่น่าสนใจและบุคคลของประเทศต่างๆ รวมทั้งภาพปกหนังสือและภาพประกอบจำนวนมากมานำเสนอในแบบเรียน นโยบายของลาวมุ่งเน้นนโยบายการกลืนกลายทางวัฒนธรรมทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ส่วนน้อยกลายเป็นลาว ส่วนเวียดนามมีนโยบายเอกภาพบนความหลากหลาย ให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ และการสร้างความเป็นชาติประกอบกัน

คำสำคัญ:

พหุวัฒนธรรม, แบบเรียน ลาว เวียดนาม

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตรภาษาเวียดนาม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

Abstract

This paper aims to study multiculturalism which is realized through elementary school textbooks of Laos and Vietnam by utilizing content analysis and illustration analysis. The units of analysis are drawn from Lao language textbooks of the fifth grade, published in 1997 and 2017 and Vietnamese language textbooks of the fifth grade, volume I and II published in 2012. Results show that there was inconsiderable multicultural presentation in Lao textbooks. On the one hand, the textbooks addressed ‘Laotian’ as ‘Lao’ in general, not with any ethnic group specification. Therefore, illustrations of multiculturalism in the textbooks appeared only a few. The presentation of multiculturalism in Vietnamese textbooks was diversely represented. The textbook presented ethnic ways of life, gender roles, and interesting narratives about people from different countries. The illustrations of multiculturalism appeared on the cover page as well as presented in the textbooks. Thus, the results have indexed that Lao’s policy mainly focuses on cultural assimilation- transforming its ethnic minorities to be “Lao,” while Vietnam’s policy aims at building national unity on diversity-placing importance to acknowledging ethnic group identities, in the meanwhile, building national unity.

Keywords: Multiculturalism, Textbook, Laos, Vietnam

บทนำ

“การศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรมต้องยืนยันและช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจวัฒนธรรมของตนเองและวัฒนธรรมชุมชน”

(Banks, 1994a: 1)

การจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเป็นแนวคิดหนึ่งที่น่าสนใจนำมาใช้ในการปฏิรูปการศึกษา กระบวนการจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมมีเป้าหมายสำคัญในการเปลี่ยนโครงสร้างของการศึกษาในฐานะสถาบัน ที่ทำให้เกิดความเสมอภาคในกลุ่มผู้เรียนต่างประเทศ ผู้เรียนที่ต้องการความใส่ใจเป็นพิเศษ ผู้เรียนที่มาจากกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มสีผิวและกลุ่มวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ให้ประสบความสำเร็จในการเรียนอย่างเท่าเทียมกัน (Banks, 1994a: 1) โดยเน้นความหลากหลายของวัฒนธรรมในสังคม และเปลี่ยนแปลงระบบโครงสร้างของหลักสูตรในโรงเรียนให้ยอมรับความแตกต่างเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรม คำนึงถึงความต้องการของผู้เรียนให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมของผู้เรียนทั้งในและนอกโรงเรียน (สุธารา โยธำจันทร์, 2541: 13)

ความตระหนักถึงพหุวัฒนธรรมเกิดขึ้นในช่วงปลาย ค.ศ. 1970 ในแคนาดา และออสเตรเลียที่มีความขัดแย้งด้านนโยบายของรัฐที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์และชนพื้นเมือง ทำให้เกิดการกีดกันการแสดงออกทางวัฒนธรรมและการใช้ภาษาถิ่นเป็นภาษาทางการ รวมทั้งการแยกกลุ่มคนต่างชาติพันธุ์ออกจากพื้นที่ทางสังคมโดยรวม แนวคิดนี้พัฒนาในช่วงทศวรรษ 1980 โดยนักปรัชญาการเมืองและนักรัฐศาสตร์ที่ตระหนักว่า ปัญหาทางการเมืองเป็นเรื่องของวัฒนธรรมที่กำหนดการดำรงอยู่ของมนุษย์ แนวคิดพหุวัฒนธรรมนิยมมีบทบาทในการศึกษาเกี่ยวกับชาติพันธุ์ สิทธิอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและความเป็นพลเมือง (Group of Comrades, 2016) ซึ่งพหุวัฒนธรรมนิยมในรัฐนั้น นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2555: 30) เห็นว่า มักเน้นเรื่องของความหลากหลายทางชาติพันธุ์ แต่ในสังคมปัจจุบันวัฒนธรรมที่หลากหลายไม่ได้จำกัดอยู่แต่ชาติพันธุ์เพียงอย่างเดียว ต้องคิดถึงวิถีชีวิตที่แตกต่าง แม้ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันอาจอาชีพในเศรษฐกิจสมัยใหม่มีความหลากหลายมากพอๆ กับความเชื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและวิถีการใช้ทรัพยากร เมื่อเน้นวัฒนธรรมในด้านวัตถุ จึงทำให้ไม่มีบริบทและไม่มีประวัติศาสตร์ พหุวัฒนธรรมนิยมเป็นเพียงการจัดการกับความหลากหลายทางชาติพันธุ์ที่ทำให้ความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่ไร้ความหมาย

ทางการเมือง ดังนั้นจึงต้องพิจารณาว่า วัฒนธรรม ประเพณีมีความหมายอย่างไรต่อสังคม ต่อย้าสถานะและบทบาทของบุคคล และเพศสถานะอย่างไร โครงสร้างของสถานะและบทบาทนั้นๆ ดำรงอยู่ได้ท่ามกลางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองอย่างไร ได้ปรับเปลี่ยนมาอย่างไร และจะต้องทำอย่างไร จึงจะทำให้สามารถปรับเปลี่ยนต่อไปได้ หากความเป็นชาติพันธุ์ไม่ได้เพิ่มอำนาจต่อรองในด้านการใช้ทรัพยากรหรือด้านนโยบายสาธารณะ วัฒนธรรมไม่มีบริบท ไม่มีประวัติศาสตร์ ความเป็นชาติพันธุ์จะไม่มีพลังทางการเมืองใดๆ แม้ว่าความแตกต่างในพหุวัฒนธรรมก็ยังมีอยู่ แต่เป็นความแตกต่างที่ถูกทำให้เชื่อและถูกจำกัดให้เป็นเพียงการแสดงซึ่ง นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2555 : 30) สรุปว่าวัฒนธรรมไม่ได้ทำให้เกิดอัตลักษณ์ที่แตกต่างเท่านั้น แต่ทำให้เกิดสิทธิในอันที่จะต่างด้วย เช่น สิทธิในการจัดการที่ทำกินแตกต่างจากที่กฎหมายกำหนด รัฐที่ยอมรับแนวคิดพหุวัฒนธรรมนิยม ต้องพร้อมจะต่อรองและปรับตัวให้ความต่างนั้นดำรงอยู่ได้ โดยไม่เป็นอันตรายต่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวของรัฐ การศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมจึงเป็นการศึกษาเพื่อต่อต้านการเลือกปฏิบัติทางชาติพันธุ์และโครงสร้างอำนาจหน้าที่ที่เหลื่อมล้ำบนฐานของชาติพันธุ์ ดังนั้นแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมจำเป็นต้องมีการปฏิรูปโรงเรียนในวงกว้าง และระบุปัญหาที่ประการที่อาจเป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จของโรงเรียน ประกอบด้วย การแบ่งแยกเชื้อชาติและการเลือกปฏิบัติ วิธีที่โรงเรียนได้กำหนดโครงสร้าง ผลกระทบของวัฒนธรรมที่มีต่อการเรียนรู้และความหลากหลายของภาษา (Nieto, 1996) การจัดการเรียนการสอนแบบพหุวัฒนธรรมต้องอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจว่าวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ซับซ้อนและสามารถเปลี่ยนแปลงได้ วัฒนธรรมถูกผลิตซ้ำอย่างไร ภายใต้บริบทของความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกัน

การจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมจึงไม่ได้จำกัดเฉพาะการเรียนรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา วิถีชีวิต และวัฒนธรรมที่แตกต่างกันเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความแตกต่างของชนชั้นทางสังคม บทบาททางเพศ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ความแตกต่างและความสามารถพิเศษของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และทำความเข้าใจกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรม แนวคิดของคนกลุ่มต่างๆ ในสังคม ทำให้เกิดความรู้สึ

เชิงบวก เป็นมิตร เคารพและเข้าใจบุคคลที่มาจากกลุ่มวัฒนธรรมและชาติพันธุ์อื่นๆ ในฐานะที่เป็นพลเมืองโลก ซึ่งสอดคล้องกับที่ Cortes (1996: 1) ระบุว่าโรงเรียนจำเป็นต้องการจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม เนื่องจากเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นว่าการแบ่งแยกทางสังคมเกิดจากการขาดวิจารณญาณของคน ดังนั้นโรงเรียนที่มีเด็กหรือผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่มีความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมต้องสร้างบรรยากาศในการแลกเปลี่ยนที่ทำให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อให้เข้าใจกันและพึ่งพาอาศัยกัน โดยโรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้ขยายขอบเขตของความหลากหลายทางวัฒนธรรมจากสิ่งที่ใกล้ชิดออกไปสู่สิ่งที่ไกลตัว ซึ่งครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างกระบวนการที่ช่วยเตรียมผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ที่มีความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมให้อยู่ด้วยความเข้าใจ รวมมือรวมใจกัน มองเห็นประโยชน์ที่แท้จริงในการพึ่งพาอาศัยกัน ความเสียสละและยุติธรรม และยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม การจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมมุ่งให้ทุกคนยอมรับและเห็นคุณค่าในวัฒนธรรมตนเองและวัฒนธรรมอื่นๆ ที่แตกต่างจากวัฒนธรรมของตน ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมตนเองและเรียนรู้วัฒนธรรมอื่นๆ รู้จักการเลือกใช้ความรู้และปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างเหมาะสม ให้เกียรติ ทำให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

การจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเริ่มจากการให้ความสำคัญต่อผู้เรียนทุกคน และลดความเหลื่อมล้ำในการจัดการศึกษาโดยต้องจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความเท่าเทียมกัน ให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพในแนวทางที่ดีที่สุด สถานศึกษาจะเปลี่ยนแปลงไปสู่การจัดสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่แสดงถึงความเท่าเทียมกันได้ ต้องมีการปฏิรูปในลักษณะองค์รวม มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายของความเป็นสังคมแห่งพหุวัฒนธรรม คือ ความเท่าเทียมกันทางการศึกษาและจัดการแบ่งแยก (เสาวลักษณ์ เรืองศรี, 2559) ในบทความของ Banks, (1994b: 4-5) เรื่อง Transforming the Mainstream Curriculum เสนอว่า การจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมศึกษาประกอบด้วย 5 มิติ ประกอบด้วยมิติด้านการบูรณาการเนื้อหา คือการที่ครูนำหลักการสอนที่สะท้อนให้

เห็นถึงความหลากหลายของวัฒนธรรมมาใช้ในห้องเรียน มิติด้านการสร้างความรู้หรือ การขยายความรู้ที่ครูช่วยให้นักเรียนเข้าใจว่า การรับรู้ของผู้นั้นในแต่ละกลุ่มหรือต่าง แนวคิดจะมีอิทธิพลต่อการสรุปในสิ่งที่บุคคลนั้นได้เรียนรู้ มิติด้านการลดการตัดสิน ผู้นั้น คือความพยายามที่จะช่วยผู้เรียนให้พัฒนาทัศนคติทางบวกเกี่ยวกับคนกลุ่มอื่นๆ การศึกษาต้องสามารถช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทัศนคติเชิงบวกระหว่างกลุ่มต่างๆ มิติด้าน วิธีการสอน ครูต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนที่ต่างกลุ่มกัน และมิติด้านการเสริมสร้างวัฒนธรรมในโรงเรียนและโครงสร้างทางสังคม โดย วัฒนธรรมและองค์กรในโรงเรียนจะต้องช่วยให้การศึกษามีความเท่าเทียมกันและ ส่งเสริมความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของผู้เรียนที่ต่างกลุ่มกัน

แบบเรียนยังคงเป็นแหล่งข้อมูลหลักที่ครูและนักเรียนใช้ในการสนับสนุน กระบวนการเรียนรู้แบบพหุวัฒนธรรม การพัฒนาคุณค่าของวัฒนธรรมที่หลากหลาย ในแบบเรียนนั้นขึ้นอยู่กับการศึกษาหลายประการ คือ พหุนิยมทางวัฒนธรรมไม่ใช่ สิ่งที่ได้รับ แต่เป็นกระบวนการของการทำคุณค่าในชุมชนให้เป็นสากล นอกจากนี้ พหุนิยมทางวัฒนธรรมเป็นอุดมการณ์ที่ตระหนักถึงความแตกต่างและความเท่าเทียม กันทั้งของตนเองและของวัฒนธรรมโดยรวม รูปแบบพหุวัฒนธรรมนี้สังคมถือเป็น วัฒนธรรมที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในชุมชนที่คล้ายกับภาพโมเสคที่ประกอบกันมาเป็น รูปร่างที่สมบูรณ์ (Saripudin and Komalasari, 2016: 828) โดยทั่วไปนโยบาย การศึกษาของรัฐล้วนมีจุดประสงค์เพื่ออบรมบ่มเพาะและเปลี่ยนวัฒนธรรมของกลุ่ม ชชาติพันธุ์ให้เป็นวัฒนธรรมหลักของชาติแบบเดียวกันทั้งหมด สิ่งที่ปรากฏในแบบเรียน สะท้อนแนวคิดในการจัดการของรัฐในการทำวัฒนธรรมให้เป็นมาตรฐาน โดยเฉพาะ วัฒนธรรมที่เป็นวัตถุ การตระหนักถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมของรัฐที่ แสดงออกผ่านทางเนื้อหาในแบบเรียนจึงเป็นการจัดประเภทวัฒนธรรม การทำให้ วัฒนธรรมเป็นมาตรฐานและการจัดการกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมรูปแบบ หนึ่ง (จิตติเมธี อาพัทธนานนท์, 2556: 109, 126) ดังนั้น ผู้เขียนจึงสนใจว่า ท่าทีของรัฐ ที่มีต่อพหุวัฒนธรรมที่แสดงออกผ่านแบบเรียนระดับประถมศึกษาของลาวและ เวียดนามเป็นอย่างไร โดยการวิเคราะห์เนื้อหาและภาพที่ปรากฏในแบบเรียนภาษา

ลาวชั้นประถมปีที่ 5 ฉบับปี ค.ศ. 1997 และแบบเรียนภาษาลาวชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ฉบับปี ค.ศ. 2017 ของลาว เปรียบเทียบกับแบบเรียนภาษาเวียดนาม 5 เล่มที่ 1 และ 2 ฉบับปี ค.ศ. 2012

พหุวัฒนธรรมในแบบเรียนลาว

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเข้าสู่ระบอบสังคมนิยมในปี ค.ศ. 1975 เป้าหมายพื้นฐานที่สุดของการจัดการศึกษาของลาว คือ การเตรียมเด็กทั่วประเทศเพื่อเข้าสู่โลกของความเป็นสังคมนิยมภายใต้กรอบของรัฐสังคมนิยม ที่ผ่านสงครามกับมหาอำนาจในการต่อสู้กู้ชาติ ดังนั้นเนื้อหาต่างๆ ที่ถูกบรรจุอยู่ในตำราเรียนจึงเน้นเรื่องราวเกี่ยวกับการเป็นคนยุคใหม่ตามแนวคิดของระบอบใหม่ ที่มุ่งเน้นให้ประชาชนเข้าใจและเลื่อมใสต่อระบอบการปกครองแบบสังคมนิยม โดยทำให้เกิดความรักชาติผ่านการอธิบายประวัติศาสตร์ใหม่ เชิดชูการต่อสู้ของประชาชนลาวภายใต้บทบาทนำของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว มีความสามัคคีปรองดอง มีความเสมอภาคกันแม้จะต่างกลุ่มชาติพันธุ์ มีอุดมการณ์สังคมนิยมที่เชื่อมโยงคนในชาติและเชื่อมั่นต่อการนำพาของพรรค (ปริยาภรณ์ กันทะลา, 2552 ; Stuart-Fox, 2006 ; กิติรัตน์ สีหพันธ์, 2549: 71 ; ปณิดา สรวาสี, 2546 ; ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์, 2548) โดยปรับปรุงเนื้อหาในแบบเรียนให้เป็นเนื้อหาที่สอดคล้องกับแนวนโยบายของพรรคและรัฐ สอดคล้องกับความเป็นจริงด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อขยายโอกาสและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของรัฐบาล ซึ่งแบบเรียนภาษาลาวชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ฉบับปี ค.ศ. 2017 ได้ปรับปรุงมาจากแบบเรียนภาษาลาวชั้นประถมปีที่ 5 ฉบับปี ค.ศ. 1997 จำนวน 50 บท ส่วนแบบเรียนภาษาลาวชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ฉบับปี ค.ศ. 2017 มีบทเรียนทั้งหมด 58 บท ได้นำบทเรียนเดิมจากฉบับปี ค.ศ. 1997 มาใช้ต่อจำนวน 35 บท มีบทเรียนใหม่ 15 บทและเพิ่มบททวนคืน (บททวน) กลางภาคเรียนและปลายภาคเรียนที่ 1 และ 2 อีก 8 บท

การนำเสนอความเป็นพหุวัฒนธรรมในแบบเรียนลาวชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ทั้งสองเล่ม มีการเสนอน้อยมาก เนื้อหาในบทเรียนที่กล่าวถึงความแตกต่างทาง

วัฒนธรรม โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ที่แตกต่างกันนั้นไม่ปรากฏ ทั้งที่ลาวมีกลุ่มชาติพันธุ์ที่รัฐบาลรับรองถึง 49 กลุ่ม เนื้อหาไม่ได้จำแนกให้เห็นถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม แต่เป็นการกล่าวถึงความเป็นลาวโดยรวม เช่น

ชาวเผ่าชนทุกชั้น บ่ได้อยู่เป็นสุข
จึงได้พากันลูก ต่อยตีมารร้าย

(กะซวงสิ๊กสาและกิลลา, 1997: 21 ; กะซวงสิ๊กสาและกิลลา, 2017: 45)

งามแท่นอสำเชื้อ เครือญาติคณาลาว

ทุกเผ่าพงศ์แพ่งเพียง ดังเดียวโดยแท้

(กะซวงสิ๊กสาและกิลลา, 1997: 70 ; กะซวงสิ๊กสาและกิลลา, 2017: 103)

นอกจากนี้บทเรียนเรื่อง การฟื้นฟูศิลปหัตถกรรม ได้กล่าวถึงผลิตภัณฑ์พื้นเมืองของลาวในพื้นที่ต่างๆ แต่ไม่ได้ระบุว่าเป็นผลิตภัณฑ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ใด เช่น “ประชาชนท้องถิ่นผาโคมและผานมแขวงหลวงพระบางเคยมีชื่อเสียงในการทอผ้าฝ้าย ผ้าไหม ชิ่นไหม แพรชนิดอันมีดอกดวงลวดลายสวยงาม ประชาชนบ้านสะพ่ายแขวงจำปาสักเคยขึ้นชื่อลือชาในการทอชิ่นหมี่...บ้านหาดเหียนและบ้านดอนแขวงหลวงพระบางซึ่งเป็นท้องถิ่นที่มีชื่อเสียงในการตีเหล็กเป็นอาชีพอิสระ” (กะซวงสิ๊กสาและกิลลา, 1997: 143) ส่วนวิถีชีวิตชนเผ่าที่กล่าวถึงในบทเรียนเรื่อง การท่องเที่ยว เป็นเพียงการหาแหล่งท่องเที่ยวที่มีจุดเด่นมาเสนอเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งภายในและต่างประเทศให้มาใช้บริการ (กะซวงสิ๊กสาและกิลลา, 2017: 161-162) สำหรับภาพประกอบในแบบเรียนภาษาลาวชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ฉบับปี ค.ศ. 1997 มีภาพข้าวของเครื่องใช้ที่เป็นผลผลิตสินค้าหัตถกรรมเพียงภาพเดียว ในแบบเรียนภาษาลาวชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ฉบับปี ค.ศ. 2017 มีภาพของนักเรียนและชาวบ้านลาวลุ่ม กลุ่มชาติพันธุ์ม้งซึ่งเป็นตัวแทนของลาวสูงและลาวเทิง จำนวน 3 ภาพเท่านั้น

พหุวัฒนธรรมในแบบเรียนเวียดนาม

เวียดนามเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ รัฐบาลคอมมิวนิสต์เวียดนามมีนโยบายให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในขณะเดียวกันก็เน้นการสร้างความเป็นชาติ ความเป็นเวียดนามประกอบกัน โดยเน้นเอกภาพบนความหลากหลาย ความคิดดังกล่าวได้ถูกถ่ายทอดและผลิตซ้ำไปใน

เครื่องมือต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นแบบเรียน พิพิธภัณฑ์ สื่อสารมวลชนและวงวิชาการ เวียดนามประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ที่รัฐบาลให้การรับรองจำนวนทั้งสิ้น 54 กลุ่ม ตามคำสั่งของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม ลงวันที่ 2 มีนาคม 1979 ซึ่งแบ่งกลุ่มชาติพันธุ์ตามเกณฑ์ทางด้านภาษา วัฒนธรรมและเครื่องมือที่ใช้ในชีวิตประจำวัน รวมทั้งความสำนึกในความเป็นชาติพันธุ์ กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีจำนวนมากที่สุด คือ กลุ่มกัญห์หรือเหวียด (Kinh/Viet 85.7%) ส่วนที่เหลือเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนน้อยอีก 53 กลุ่ม มีจำนวนประมาณร้อยละ 14.3 ของจำนวนประชากรที่มีทั้งหมด เช่น ไต๋ 1.9%, ถาย 1.8%, เหมื่อง 1.5%, ขแมร์ 1.5%, มั่ง 1.2 % (CIA, 2018)

การศึกษาภาคบังคับถือว่าเป็นกลไกสำคัญในการส่งผ่านอุดมการณ์ชาติไปสู่ประชาชน เมื่อเวียดนามรวมชาติได้สำเร็จ จึงใช้การศึกษาภาคบังคับเป็นการบ่มเพาะชุดความรู้เรื่องชาติและอุดมการณ์สังคมนิยมไปสู่นักเรียน เพื่อผลของการบูรณาการแห่งชาติ การศึกษาเวียดนามในยุคการปฏิวัติสังคมนิยมถือว่าเป็นหนึ่งในกลไกการปฏิวัติทางด้านอุดมการณ์และวัฒนธรรมใหม่เพื่อผลของการปฏิรูปคนใหม่และสร้างคนเก่า เป็นการศึกษาเพื่อการสร้างเอกภาพในความเป็นชาติและประสานรวมกลุ่มชาติพันธุ์โดยการกำหนดนโยบายการปฏิรูปการศึกษา ให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติมากกว่าเน้นทฤษฎี คือ การเรียนต้องควบคู่กับการปฏิบัติ การฝึกหัดต้องควบคู่ไปกับการผลิตแรงงาน ในตำราเรียนประถมศึกษาของเวียดนามได้สอดแทรกชุดความรู้และประเด็นของความเป็นชาติเวียดนามไว้ค่อนข้างสูง สร้างความหมายของชาติ สร้างสำนึกร่วมความเป็นชาติร่วมกันในด้านประวัติศาสตร์ และพันธะต่ออนาคตไว้กับเนื้อหาในบทเรียน (หทัยรัตน์ มั่นอาจ, ม.ป.ป.)

แบบเรียนภาษาเวียดนามชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 แบ่งเป็นสองเล่ม เล่มที่หนึ่งมีเนื้อหาจำนวน 18 บท แบ่งเป็นเนื้อหาหลักออกเป็น 5 ส่วน คือ เวียดนามประเทศของน้อง ปิกนกแห่งสันติภาพ ผู้คนและธรรมชาติ อนุรักษ์สีเขียว และเพราะความสุขของผู้คน เล่มที่สองมีเนื้อหาจำนวน 17 บท แบ่งเป็นเนื้อหาหลักออกเป็น 5 ส่วน คือ พลเมือง ชีวิตที่สงบสุข ระลึกถึงถิ่นกำเนิด ชายและหญิง และเหล่าเจ้าของอนาคต การนำเสนอเนื้อหาความเป็นพหุวัฒนธรรมในแบบเรียนภาษาเวียดนาม 5 มี

ความหลากหลายทั้งเนื้อหาที่แสดงถึงวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์เหมือง ม้ง ชาวเขาบนที่ราบสูงภาคกลาง ชาวหรือเย้า เอเด และเมอนง เนื้อหาที่ให้ความสำคัญกับบทบาทความเป็นหญิงและชาย รวมทั้งการนำเรื่องราวที่น่าสนใจ นิทาน วัฒนธรรม และบุคคลสำคัญของประเทศต่างๆ มานำเสนอในรูปแบบเรียน ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ความแตกต่างของวัฒนธรรมและผู้คนมากขึ้น

เนื้อหาที่แสดงถึงวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ บรรยายถึงวัฒนธรรม ประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น กฎหมายโบราณของชาวเอเด “มีต้นไทรต้องถามต้นไทร มีต้นมะเดื่อต้องถามต้นมะเดื่อ มีพ่อแม่ต้องถามพ่อแม่ เข้าป่าเก็บพืชแต่ไม่ถามพ่อ ไปตักน้ำที่แม่น้ำแต่ไม่บอกแม่ ขายสิ่งนี้ ซื้อสิ่งนั้น แต่ไม่ถามผู้แก่ผู้เฒ่ามันไม่ถูกต้อง ต้องนำไปได้สวน” (Nguyễn Minh Thuyết và bạn, 2012b: 56-57)

“ผ่าน ผู้ ลิ่น ชาวเย้าที่หมู่บ้านผิงงาน ครั้งหนึ่งเคยอยู่ในป่าทั้งเดือนในการหาต้นน้ำ แต่เมื่อพบต้นน้ำแล้ว ทุกคนยังคงไม่เชื่อว่าจะสามารถนำน้ำกลับมาได้ เขากับภรรยาและลูกได้ขุดร่องน้ำตลอดทั้งปีได้ร่องน้ำยาวเกือบ 4 กิโลเมตร เพื่อนำน้ำจากปากกลับมาหมู่บ้าน ปลุกข้าว 1 เอ็กตาร์ เพื่อให้เพื่อนบ้านเชื่อ แล้วเขาได้ชักชวนทุกคนร่วมกันขยายร่องน้ำ ขยายพื้นที่ว่างสำหรับปลูกข้าวเพิ่ม” (Nguyễn Minh Thuyết và bạn, 2012a: 164-165)

วัฒนธรรมการรับคนนอกเข้าหมู่บ้านของชาวเขาที่ราบสูงภาคกลาง “อี ฮวามาอยู่ข้างท่านผู้เฒ่ารื้ออก ผู้นำหมู่บ้านกำลังยืนต้อนรับแขกอยู่กลางบ้าน รับมิดที่ผู้เฒ่ามอบให้ ตรงไปที่เสากลางบ้าน อี ฮวา พ้นไปที่ต้นเสาหนึ่งครั้งเข้าลึกมาก นั่นคือคำสาบานตามประเพณีของคนแปลกหน้าที่มาหมู่บ้าน คำสาบานนั้นไม่สามารถกล่าวออกมาเป็นคำพูดแต่ต้องสลักไว้บนต้นเสา อี ฮวา เปรียบเสมือนคนในหมู่บ้านหลังจากได้ใช้มิดฟันต้นเสา” (Nguyễn Minh Thuyết và bạn, 2012a: 144)

“พละกำลังอันมากมายของ อา จำง เป็นความภาคภูมิใจตระกูล ห่างตระกูลชาวม้งตระกูลหนึ่งที่กำลังอาศัยอยู่ที่เชิงเขาเตอ บอ” (Nguyễn Minh Thuyết và bạn, 2012a: 120)

“เมื่อก่อน ดัม ชัน, อี ชุน ปู่ของฉันและชาวบ้านได้ตีมีดและลับคมดาบได้
แสงจันทร์ในป่าเก่าแก่ เมอ นง, พระอาทิตย์ไม่ตกดิน” (Nguyễn Minh Thuyết và
bạn, 2012b: 56)

นอกจากนี้ ยังนำเสนอภาพความงดงามและความสมบูรณ์ของธรรมชาติใน
พื้นที่ที่กลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่ เช่น การปลูกกระวานของชาวเหมือง “ลูกกระวานใน
ป่าดำน ควา ที่สูงงอม ไม่มีลูกไหนที่มีกลิ่นหอมถึงขนาดนี้อีกแล้ว ต้นฤดูใบไม้ผลิปี
ก่อนโน้น เหล่าเมล็ดกระวานถูกหว่านลงดินในป่า ผ่านไปหนึ่งปี ได้เติบโตขึ้นมีขนาด
สูงถึงท่อน อีกหนึ่งปีต่อมา จากหนึ่งต้นขนาดเล็ก ต้นกระวานได้งอกใหม่เพิ่มอีก 2 กิ่ง”
(Nguyễn Minh Thuyết và bạn, 2012a: 113-114)

“ข้ามเทือกเขาฮว่างเลียนเซ็นแสนขรุขระ ทะลุผ่านแนวหมอก ที่เห็นเด่นชัด
ทางด้านขวาคือยอดเขาฟานซีปาน ก้อนเมฆที่โอกวิโห่กำลังสวมหมวกให้ฟานซีปาน
สิ้นสุดหุบเขาโอกวิโห่คือ ซาปา” (Nguyễn Minh Thuyết và bạn, 2012a: 56)

“ภูเขาการบั่ง ทำอย่างไรถึงจะวัดได้หมด เหมือนตั้งความรักชาติ ผิงลือกง
ในคนการบั่ง” (Nguyễn Minh Thuyết và bạn, 2012b: 41)

เนื้อหาที่ให้ความสำคัญกับบทบาทความเป็นหญิงและชาย ส่วนใหญ่เป็น
การนำเสนอความสามารถของผู้หญิง เช่น “เด็กหญิง ลาน แอญห์ อายุ 15 ปี ได้รับ
เชิญไปเป็นตัวแทนของสภาเยาวชนโลก ปี 2000 (จัดขึ้น ณ ประเทศออสเตรเลีย) เธอ
ได้เดินทางไปถึง 11 ประเทศ ตั้งแต่อายุน้อยไม่ครบ 17 และได้เขียนบทความบรรยาย
เรื่อง ในการพบปะระดับนานาชาติทุกครั้ง ลาน แอญห์ นำเสนอบรรดาปัญหาที่เธอ
สนใจโดยภาษาอังกฤษอย่างคล่องแคล่ว... มองในสิ่งที่ลาน แอญห์ ได้ทำในวันนี้
สามารถเชื่อได้ว่า เธอคือหนึ่งในตัวอย่างของคนของอนาคต (Nguyễn Minh Thuyết
và bạn, 2012b: 118)

“ลุงโฮกล่าวว่า...ปัจจุบันนี้ ผู้หญิงได้มีส่วนร่วมในความสำเร็จในการสร้าง
และปกป้องประเทศ ตัวแทนของวีรบุรุษของยุค มี 214 คนที่เป็นผู้หญิงที่ได้รับการ
ยกย่องว่าเป็นวีรสตรีแรงงาน วีรสตรีของกองทัพ สมาคมสตรีเวียดนามเป็นหนึ่งใน

บรรดาการจัดตั้งกลุ่มที่ใหญ่และเข้มแข็งของประเทศ” (Nguyễn Minh Thuyết và bạn, 2012b: 119)

“แม่ใกล้จะให้กำเนิดน้องน้อย ทั้งบ้านหวัง, ประรณอย่างใจจดใจจ่อ ถ้าหากแม่ให้กำเนิดลูกสาว น้ำแหยห์บอกว่า “มีแปดอีกเพิ่มอีกหนึ่งตัว” ทั้งพ่อและแม่ล้วนมีสีหน้าเศร้าสร้อย ตอนกลางคืน นอนไม่หลับ ฉันไม่เข้าใจว่าทำไมทุกคนกลับดูไม่ค่อยมีความสุขเมื่อแม่ให้กำเนิดลูกสาว... น้ำแหยห์พูดด้วยน้ำเสียงที่เต็มไปด้วยความภาคภูมิใจว่า “รู้จักหลานสาวฉันหรือยัง ลูกสาวที่เหมือนเธอ ลูกชายร้อยคนก็ไม่เท่า” (Nguyễn Minh Thuyết và bạn, 2012b: 112-113)

การนำเสนอเรื่องราวที่น่าสนใจ นิทาน เรื่องเล่า วัฒนธรรม และบุคคลสำคัญของประเทศต่างๆ เช่น วีรบุรุษนั้บของคิวบา ทหารอเมริกันที่ช่วยเหลือคนเวียดนามในเหตุการณ์หมีลาย เนลสัน แมนเดลาแห่งอาพริกาใต้ นายทหารกูไ้สัญชาติเบลเยียม นกกระเรียนกระดาษของญี่ปุ่น ศิลปินกรีกโบราณ เสียงกีตาร์ บาลาไลก้าของหญิงรัสเซีย สร้อยไพลินของชาวฝรั่งเศส คริสโตเฟอร์ โคลัมบัส ผู้ประพันธ์เพลงสามัคคีนานาชาติชาวฝรั่งเศส เหตุเรือล่มในอังกฤษ สวรรค์ของผู้หญิงเม็กซิโก ฮาลิมากับสิงโตในอาหรับ และวิตาลีกกับห้องเรียนข้างถนนของฝรั่งเศส ช่วยเปิดโลกผู้เรียนให้กว้างขึ้น

ภาพที่ 1 ปีการศึกษาใหม่

ที่มา: กระดาษสีและกิลลา (2017: 9)

ภาพที่ 2 หน้าปกแบบเรียนภาษาเวียดนาม 5
ที่มา: Nguyễn Minh Thuyết và bạn (2012b)

ภาพที่ 3 กลุ่มชาติพันธุ์ชาวหรือเย้า
ที่มา: Nguyễn Minh Thuyết và bạn (2012a: 164)

สรุปผลการศึกษา

ความแตกต่างในการกำหนดนโยบายของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามและพรรคประชาชนปฏิวัติลาว ในประเด็นของพหุวัฒนธรรมเห็นได้ชัดจากแบบเรียนภาษาเวียดนาม 5 และแบบเรียนภาษาลาวชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 แม้ว่าทั้งสองประเทศจะปกครองด้วยระบอบสังคมนิยม แต่ลาวและเวียดนามต่างมีนโยบายที่มีลักษณะเฉพาะของตน อันเนื่องมาจากความแตกต่างทางด้านประวัติศาสตร์ การเมือง เศรษฐกิจและสังคม รัฐบาลลาวมุ่งเน้นนโยบายการกลืนกลายทางวัฒนธรรมทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ส่วนน้อยกลายเป็นลาว จึงทำให้แบบเรียนลาวเน้นที่ความเป็นลาว ความเป็นเอกภาพของชาติมากกว่าการนำเสนอพหุวัฒนธรรมในแบบเรียน ในขณะที่รัฐบาลเวียดนามแม้ในช่วงหลังจากการรวมประเทศจะมีนโยบายการกลืนกลายทางวัฒนธรรม แต่ก็มุ่งเน้นนโยบายเอกภาพในความหลากหลาย มี

การบูรณาการทางวัฒนธรรม แต่ยังให้สิทธิกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนน้อยในการรักษา วัฒนธรรมอันเป็นอัตลักษณ์ของแต่ละกลุ่ม ทั้งยังใช้ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ เป็นจุดขายทางการท่องเที่ยว โดยเฉพาะในภาคเหนือของเวียดนาม ดังนั้นการ นำเสนอพหุวัฒนธรรมในแบบเรียนเวียดนามจึงมีความโดดเด่นและน่าสนใจ รวมทั้ง การเปิดโลกกว้างให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับเพื่อนร่วมโลก แม้กระทั่งกรณีทหาร อเมริกันที่ได้สังหารหมู่ชาวเวียดนามในเหตุการณ์ที่หมีลาย แบบเรียนได้นำเสนอ มุมมองที่แตกต่าง โดยนำเรื่องราวของทหารอเมริกันสามนายที่ช่วยเหลือชาว เวียดนาม 10 คนให้รอดชีวิตในเหตุการณ์นั้น อย่างไรก็ตามความหลากหลายทาง วัฒนธรรมที่กล่าวถึงนั้น ส่วนใหญ่ยังเน้นเกี่ยวกับประเพณี สถาปัตยกรรม และมอง วัฒนธรรมในลักษณะที่ตายตัว ไม่มีพลวัต แบบเรียนไม่ได้กล่าวถึงการเอารัด เอาเปรียบระหว่างชนกลุ่มต่างๆ ในสังคม เพียงสอดแทรกเนื้อหาและกิจกรรมที่ ปลุกฝังความสามัคคีระหว่างคนต่างวัฒนธรรมโดยไม่มีกรกล่าวถึงอำนาจที่ไม่ เท่าเทียมระหว่างกลุ่มและไม่มีกรกล่าวถึงปัญหาของชนกลุ่มต่างๆ เป็นการยอมรับ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของรัฐ ดังที่ จูติมดี อาพัทธนานนท์ (2556: 127) สรุปว่า การยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมของ รัฐที่สะท้อนผ่านแบบเรียนเป็นเครื่องมือของรัฐแบบหนึ่ง ถ้าการบังคับให้ทุกคนต้อง เหมือนกันเป็นเครื่องมือที่รัฐใช้เพื่อความเป็นเอกภาพ การยอมรับความหลากหลาย ทางวัฒนธรรมก็เป็นเครื่องมือของรัฐเช่นเดียวกัน

สิ่งที่น่าสังเกตคือ แบบเรียนประถมศึกษาเวียดนามให้ความสำคัญกับเนื้อหา ที่นำเสนอภาพความสามารถของผู้หญิง ซึ่ง Vu (2008) เห็นว่า แต่เดิมการปฏิรูป แบบเรียนไม่ได้มีนัยสำคัญใดๆ ต่อการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางเพศ ในแบบเรียนระดับประถมศึกษาของเวียดนามทั้งก่อนและหลังการปฏิรูปตำราเรียน ต่อมายูเนสโก (2010) ได้ส่งเสริมให้รัฐบาลเวียดนามปรับปรุงแก้ไขแบบเรียนในระดับ ประถมศึกษาโดยเน้นความเท่าเทียมทางเพศและหลีกเลี่ยงความอคติทางเพศในตำรา เรียน รัฐได้จัดโครงการปฏิรูปตำราและหลักสูตรสำหรับโรงเรียนแบบบูรณาการ 3 ระยะ ที่มุ่งเน้นการสร้างทักษะการเรียนรู้สำหรับนักเรียนเพิ่มปฏิสัมพันธ์ระหว่างครู

และนักเรียน ซึ่งจะมีการนำเสนอชุดตำราเรียนฉบับสมบูรณ์ใหม่ในปีการศึกษา 2018-2019 (Vietnam Law and Legal Forum Magazine, 2015) ส่วนลาวได้มีการแก้ไขและปรับปรุงแบบเรียนและคู่มือครูระดับประถมศึกษา ในปี ค.ศ. 2009 ซึ่งแบบเรียนภาษาลาวชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เริ่มใช้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2010-2011

รายการอ้างอิง

- กะชวงสีกสาและกิลลา. (1997). **หัดอ่านชั้นประถมปีที่ 5**. เวียงจัน: สถาบันค้นคว้า
วิทยาศาสตร์สถานศึกษาแห่งชาติ, กะชวงสีกสาทิกาน.
- กะชวงสีกสาและกิลลา. (2017). **หัดอ่านชั้นประถมศึกษปีที่ 5**. เวียงจัน: สถาบัน
ค้นคว้าวิทยาศาสตร์สถานศึกษาแห่งชาติ, กะชวงสีกสาทิกาน.
- กิตติรัตน์ สีนันท์. (2549). **ประวัติศาสตร์นิพนธ์ลาวสมัยใหม่ (ค.ศ. 1975-
ปัจจุบัน)**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทชั้นบัณฑิต: คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- ดรรชนี เมตตาริกานนท์. (2548). **ประวัติศาสตร์ลาวหลายมิติ**. กรุงเทพฯ : เมือง
โบราณ.
- ฐิตินันท์ อาพัทธนันท์. (2556). เนื้อหาความเป็นพหุวัฒนธรรมในแบบเรียนไทย.
วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง. 9(1) มกราคม-เมษายน. 107-130.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2555, 4 พฤษภาคม). พหุวัฒนธรรมนิยม. **มติชนสุดสัปดาห์**. 32.
หน้า 30.
- ปณิตา สรวาสี. (2546). **การสร้างสำนึกความเป็นชาติของรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาวโดยผ่านแบบเรียนชั้นประถมศึกษา ตั้งแต่ ค.ศ.1975-
2000**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทชั้นบัณฑิต สาขาวิชาภูมิภาควิทยา คณะ
สังคมศาสตร์ ร่วมกับคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ปริยาภรณ์ กันทะลา. (2552). **แนวคิดการสร้างชาติของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว
ระหว่าง ค.ศ.1975 – 1986 วิเคราะห์ผ่านหนังสือพิมพ์เสียงประชาชน** .
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทชั้นบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียง
ใต้ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สุธรา โยธานันท์. (2541). **การพัฒนาโปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเพื่อ
ส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาลในภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษา
ปฐมวัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- เสาวลักษณ์ เรืองศรี. (2016). **การผลิตครูสู่ห้องเรียนพหุวัฒนธรรม**. ค้นเมื่อ 26
กันยายน 2561, จาก [http://www.multied.org/wp-
content/uploads/2016/02บทความ-การผลิตครูสู่ห้องเรียนพหุ
วัฒนธรรม.pdf](http://www.multied.org/wp-content/uploads/2016/02บทความ-การผลิตครูสู่ห้องเรียนพหุวัฒนธรรม.pdf)

หทัยรัตน์ มั่นอาจ. (ม.ป.ป.). **กลุ่มชาติพันธุ์และการบูรณาการแห่งชาติของ
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม : มุมมองจากระบบการศึกษาภาคบังคับ.
เอกสารอัดสำเนา.**

Banks, A J. (1994a). **An introduction to multicultural education.**
Boston: University of Washington.

Banks, A. J. (1994b). Transforming the Mainstream Curriculum. In
Association for Supervision & Curriculum Development.
Educational Leadership. Retrieved September 26, 2018, from
[https://www.csuchico.edu/ourdemocracy/_assets/documents/
pedagogy/banks,-j.-1994---transforming-mainstream-
curriculum.pdf](https://www.csuchico.edu/ourdemocracy/_assets/documents/pedagogy/banks,-j.-1994---transforming-mainstream-curriculum.pdf)

Cortes. (1996). **Cultural Diversity and Education: Foundations,
Curriculum, and Teaching.** (5th ed.) Boston: Allyn and Bacon.

Group of Comrades. (2016). **พหุวัฒนธรรมเชิงวิพากษ์ในบริบทโลกศตวรรษที่
21.** ค้นเมื่อ 26 กันยายน 2561, จาก [https://www.facebook.com/
gofcomrades/postsพหุวัฒนธรรมเชิงวิพากษ์ในบริบทโลกศตวรรษที่-21
พหุวัฒนธรรม-เปนนโนทศนที่เกิตขึ้นมท/221740751505929/](https://www.facebook.com/gofcomrades/postsพหุวัฒนธรรมเชิงวิพากษ์ในบริบทโลกศตวรรษที่-21พหุวัฒนธรรม-เปนนโนทศนที่เกิตขึ้นมท/221740751505929/)

Nieto, S. (1996). **Affirming Diversity: The Sociopolitical Context of
Multicultural Education.** (2nd ed.). U.S.A.: Longman Pub
Group.

Nguyễn Minh Thuyết và bạn. (2012a). **Tiếng Việt 5 Tập 1.** Hà Nội : Nhà
xuất bản Giáo dục Việt Nam.

Nguyễn Minh Thuyết và bạn. (2012b). **Tiếng Việt 5 Tập 2.** Hà Nội : Nhà
xuất bản Giáo dục Việt Nam.

Saripudin, D. and Komalasari, K. (2016). The Development of
Multiculturalism Values in Indonesian History Textbook.
American Journal of Applied Sciences. 13 (6): 827.835.

Stuart-Fox, M. (2006). The Challenge for Laos Historiography. **South East
Asia Research.** 14 (3). 339-359.

- UNESCO . (2010). **Viet Nam - Textbook review from gender perspective (UN/Government of Viet Nam Joint Programme on Gender equality /JPGe, 2009/2010)**. Retrieved September 26, 2018, from <http://www.unesco.org/new/en/education/themes/strengthening-education-systems/quality-framework/promising-practices/viet-nam-textbook-review/>
- Vietnam Law and Legal Forum magazine. (2015). **General textbook reform project approved**. Retrieved September 26, 2018, from <http://vietnamlawmagazine.vn/general-textbook-reform-project-approved-2233.html>
- Vu, P. A. (2008). **Gender Stereotypes in Story Textbooks for Primary School Students in Vietnam**. Institute for Educational Research Faculty of Education University of Oslo. Retrieved September 26, 2018, from https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/31072/vu_the_sis.pdf?sequence=1